

Verslag onderzoek naar het verband tussen vaccinatie en het overlijden van Freek H.

's-Hertogenbosch, 27 juni 2011

Nederlands Bijwerkingen Centrum Lareb
Goudsbloemvallei 7
5237 MH 's-Hertogenbosch

1. Inleiding

Op verzoek van het Ministerie van VWS heeft het Nederlands Bijwerkingen Centrum Lareb onderzoek gedaan naar het verband tussen vaccinatie en het overlijden van Freek H. op 9 maart 2009.

Lareb heeft het verzoek per telefoon van de Directeur-Generaal Volksgezondheid ontvangen op 23 september 2010; het is bevestigd in een brief d.d. 12 november 2010.

Het verzoek aan Lareb heeft een uitgebreide voorgeschiedenis. Direct na het overlijden van Freek is er onderzoek gedaan op verzoek van het Openbaar Ministerie door het Nederlands Forensisch Instituut naar aanleiding van 'een mogelijke niet natuurlijk dood'.

Ook door het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) is onderzoek gedaan vanwege hun (toenmalige) verantwoordelijkheid voor de veiligheid van de in het Rijksvaccinatieprogramma gebruikte vaccins, waarbij ook de zogenaamde Klankbordgroep een mogelijke relatie tussen vaccinatie en het overlijden van Freek heeft beoordeeld.

Omdat de uitslag van deze beoordeling – 'een relatie is zeer onwaarschijnlijk' – voor de ouders moeilijk te aanvaarden was, heeft het RIVM aan de Inspectie voor de Volksgezondheid gevraagd onderzoek te doen naar de gang van zaken bij het RIVM. Namens de ouders was hierom gevraagd mede omdat er bij hen twijfel was ontstaan over de onafhankelijkheid van het RIVM in deze zaak; zij verzochten de Inspectie een nieuwe commissie in te stellen.

Hierbij dient opgemerkt dat de zaak nogal wat aandacht kreeg in de media, en personen en groepen die kritisch staan tegenover vaccinaties een eigen rol speelden. Ook was er de stichting 'Meer Weten over Freek' opgericht, die een website onder die naam opende.

In een brief d.d. 12 mei 2009 komt de Inspectie tot de conclusie dat het RIVM correct heeft gehandeld en wijst ze het verzoek af een nieuwe commissie in te stellen.

Namens de ouders wordt een aantal vragen voorgelegd aan de Nationale Ombudsman, die op 24 september 2010 rapporteert dat, om de schijn van belangenverstrengeling te voorkomen, er een onafhankelijk onderzoek moet komen naar het verband tussen de vaccinatie en het overlijden, waarbij het Nederlands Bijwerkingen Centrum Lareb genoemd wordt.

2. Werkwijze

Het Nederlands Bijwerkingen Centrum heeft het verzoek van VWS naar aanleiding van de aanbeveling van de Nationale Ombudsman aanvaard en nader onderzoek gedaan, waarvan in dit rapport verslag wordt gedaan.

Het Nederlands Bijwerkingen Centrum Lareb is een stichting die onafhankelijk onderzoek doet naar de veiligheid van geneesmiddelen en vaccins, als regel aan de hand van meldingen van bijwerkingen. Het bestuur wordt gevormd door personen uit de kringen van de grote patiënten-, artsen-, en apothekersorganisaties. Een Wetenschappelijke Adviesraad bewaakt de wetenschappelijke kwaliteit van het werk van Lareb.

Het onderzoek is uitgevoerd door

- prof. dr. A.C. van Grootheest, arts, directeur Lareb en hoogleraar geneesmiddelenbewaking en geneesmiddelenveiligheid aan de Rijksuniversiteit Groningen
- dr. E. de Vries, kinderarts-infectioloog/immunoloog, gespecialiseerd in infecties en afweerstoornissen bij kinderen, werkzaam in het Jeroen Bosch Ziekenhuis te 's-Hertogenbosch.
Mevrouw De Vries is lid van de Wetenschappelijke Adviesraad van Lareb.
- dr. E.P. van Puijenbroek, arts en klinisch-farmacoloog, werkzaam bij Lareb als hoofd van de afdeling Analyse.

De commissie is bij haar onderzoek naar de gang van zaken als volgt te werk gegaan. Alvorens dossiers en andere gegevens op te vragen, hebben twee leden van de commissie een uitvoerig bezoek gebracht aan de ouders. Hieraan lagen twee redenen ten grondslag. In de eerste plaats wilde de commissie het verhaal van de ouders horen, alsmede vragen die bij hen leefden, zonder te veel te zijn beïnvloed door technische details en de gang van zaken tot dan toe.

In de tweede plaats was het voor de commissie een voorwaarde om het onderzoek goed te kunnen doen dat de ouders aan het onderzoek zouden meewerken en vooral ook dat de ouders vertrouwen zouden uitspreken in de onafhankelijkheid en deskundigheid van het Nederlands Bijwerkingen Centrum Lareb.

Dit gesprek met beide ouders heeft plaatsgevonden op 24 november 2010 in aanwezigheid van hun advocaat de heer C. Hellingman. De ouders spraken in dit gesprek hun vertrouwen in Lareb uit. De vragen die bij de ouders leefden zijn geïnventariseerd. Hun belangrijkste vragen waren:

- Waaraan is Freek overleden?
- Is er een relatie met het feit dat hij kort tevoren gevaccineerd was?
- Kunnen we zijn overlijden betekenis geven voor dergelijke situaties in de toekomst?

Eind december ontving de commissie via de advocaat van de ouders een uitvoerig dossier met daarin onder meer de gegevens van het onderzoek door het NFI, het RIVM en de Klankbordgroep vaccinaties.

Na bestudering van dit dossier zijn er diverse contacten geweest waarbij om nadere informatie is gevraagd.

Ondanks herhaald aandringen, direct en via hun advocaat, heeft de commissie tot haar verbazing geen schriftelijke toestemming van de ouders verkregen om inzage te krijgen in het medisch dossier van Freek bij de huisarts en mogelijke aanvullende bevindingen vanuit het Sophia Kinderziekenhuis. De aantekeningen van de Huisartsenpost waren wel in het ontvangen dossier aanwezig.

Omdat de commissie van mening was dat de ontvangen informatie voldoende was om tot een onderbouwd oordeel te komen, heeft de commissie besloten haar werkzaamheden af te ronden op basis van de beschikbare informatie.

3. Korte beschrijving gang van zaken

In dit hoofdstuk wordt de concrete gang van zaken beschreven, omdat de commissie van mening is, dat dit inzicht geeft in de achtergrond van het geheel. De informatie komt vooral van de ouders en is waar mogelijk geverifieerd aan de hand van overige verkregen informatie.

Freek was een gezonde jongen zonder medische bijzonderheden in zijn voorgeschiedenis. Hij heeft altijd de gebruikelijke vaccinaties ontvangen en ontving reizigersvaccinaties vanwege een reis naar Vietnam. Hij was sportief, voetbalde en ging mee op wintersport. Ook de dag van vaccinaties, donderdag 5 maart 2009, ging hij gewoon naar school en werd om 15.15 uur gevaccineerd met DTP en BMR booster, conform het vaccinatieschema van het Rijksvaccinatieprogramma. De volgende dag ging hij opnieuw gewoon naar school en waren er geen bijzonderheden.

Zaterdag 7 maart ging hij voetballen, maar was hongerig en moe; zijn vader haalde hem daarom naar de kant. De nacht van zaterdag op zondag klaagde hij dat hij het warm had en had hij mogelijk koorts.

Zondagmorgen sliep hij lang en was bleek. De ouders maakten zich zorgen over hem en belden om 12 uur de Huisartsenpost, die adviseerde de temperatuur te nemen. Deze bleek hoog: 40.9 graden Celsius.

De ouders besloten daarom met Freek naar de Huisartsenpost te gaan en werden daar om 15.15 uur ontvangen. De vader moest hem daarbij uit de auto dragen, omdat hij niet kon lopen en ook suf was.

De dienstdoende huisarts vond geen bijzonderheden en de klachten en koorts werden verklaard uit het feit dat hij recent gevaccineerd was. Het advies van de huisarts luidde: als de koorts na drie dagen niet over is, neem dan contact op met de eigen huisarts. Gedurende de rest van die zondag en de erop volgende nacht verbeterde de toestand van Freek niet, en bleven de ouders zich ernstige zorgen maken. Omdat zo duidelijk was uitgesproken dat zij drie dagen geduld moesten hebben, en dat het om een bijwerking van de vaccinaties zou gaan, hebben zij niet opnieuw contact met de Huisartsenpost durven opnemen. De volgende morgen vroeg werd Freek gevonden, waarschijnlijk al overleden. De moeder heeft in paniek het alarmnummer 112 gebeld, waarna in korte tijd niet alleen twee ambulances, maar ook politie, brandweer en een traumahelikopter ter plaatse waren, zo vertellen de ouders. Na reanimatie ter plaatse is Freek ook nog meer dan een uur gereanimeerd in het Sophia Kinderziekenhuis te Rotterdam, waarna het overlijden is vastgesteld.

Nadat het overlijden van Freek was vastgesteld, overkwam de ouders een aantal bijzondere zaken. Zij waren getuige dat Freek 'in een zak werd gestopt'. Na een kort gesprek met een arts in het Sophia Kinderziekenhuis konden zij naar huis en bleef Freek achter. Thuis gekomen, mochten de ouders geruime tijd hun huis niet in, want 'mannen in witte pakken' waren bezig met onderzoek.

Het lichaam van Freek bleek in beslag genomen; de ouders is niet meegedeeld waar hij zich bevond. Pas later, nadat autopsie had plaatsgevonden, kon Freek naar huis terugkeren. De ouders vertelden dat juist deze gang van zaken door hen als zeer traumatisch is ervaren. Er is volgens de ouders in deze periode geen toelichting gegeven, behalve een kort gesprek direct na het overlijden in het ziekenhuis.

Later, nadat er veel publiciteit is geweest rond het overlijden van Freek, is er wel een langer gesprek geweest met twee artsen en een directielid van het Sophia Kinderziekenhuis.

De ouders hebben zelf geen publiciteit gezocht, maar zijn benaderd door een journalist van het Algemeen Dagblad naar aanleiding van een advertentie die de voetbalclub van Freek had geplaatst. Dit artikel is aanleiding geweest tot veel media aandacht, die ook de aandacht trok van personen en groepen die kritisch over vaccinatie denken. Zij voorzagen de ouders van informatie over een mogelijk verband tussen de vaccinaties en het overlijden.

4. Oorzaak overlijden

De commissieleden hebben alle informatie die voorhanden was afzonderlijk bestudeerd en daarna met elkaar besproken. De commissie is tot een unaniem oordeel gekomen.

Uit de informatie blijkt dat Freek altijd een gezonde jongen is geweest. Uit het verrichte onderzoek blijkt dat er bij Freek sprake is geweest van ernstige infectie met meerdere verwekkers, die in combinatie de oorzaak zijn geweest van het overlijden. Er was sprake van een sepsis (bloedvergiftiging) en pneumonie (longontsteking), alsmede bacteriën in het hersenvocht. Er zijn twee typen bacteriën gevonden (Staphylococcus aureus en Streptococcus A) in combinatie met diverse virussen (het meest relevant vermoedelijk de Influenza B). Een gecombineerde infectie van Influenzavirus met Staphylococci en/of Streptococci groep A is zeer ernstig, en een bekende oorzaak van een snel verergerend ziekteverloop en overlijden. Dit komt meerdere malen per jaar in Nederland voor. Deze combinatie van infecties is naar de mening van de commissie de oorzaak van het overlijden van Freek geweest.

De vraag of het ontstaan en het ernstige beloop van de infecties door de eraan voorafgaande vaccinaties is uitgelokt of is verergerd, is daarmee nog niet beantwoord. De commissie heeft ondanks een uitgebreide zoektocht in de bestaande medische literatuur geen aanwijzingen gevonden dat beïnvloeding door vaccinaties van het verloop van een secundaire infectie aannemelijk is.

De commissie heeft zich ook gebogen over de vraag over of Freek – ondanks het feit dat hij tot dan toe nooit klachten had gehad – tóch een, zeldzaam, onderliggend lijden had dat kon bijdragen aan het ernstige verloop dan wel aan een zeer ongewone reactie op de vaccinaties. De commissie heeft hiervoor binnen de ter beschikking staande gegevens geen aanwijzingen gevonden, noch in de literatuur, noch in de voorgeschiedenis van Freek of in de medisch gegevens die konden worden ingezien. Dit is ook onwaarschijnlijk aangezien hij eerder al verschillende vaccinaties zonder problemen had ontvangen.

5. Analyse en aanbevelingen

1. De leden van de commissie die uitvoerig met de ouders hebben gesproken, waren diep onder de indruk van het verdriet en de wanhoop van de ouders. De bijzondere gang van zaken na de melding bij 112 is voor de ouders imponerend en verwarrend geweest. Was er enerzijds een enorme inzet in een poging het leven van Freek te redden, anderzijds werden de ouders behandeld als verdachten. Het feit dat ze na terugkeer hun huis niet in mochten en hen niet verteld is waar Freek zich bevond, heeft nadrukkelijk bijgedragen aan hun wantrouwen naar de autoriteiten, en lijkt tot op heden een belemmering voor hun rouwverwerking te zijn. Daarnaast lijken ook de media aandacht en de verwarrende informatie die de ouders van diverse kanten kregen een goede rouwverwerking en aanvaarden van het overlijden van Freek te hebben bemoeilijkt.
2. Er is een duidelijke objectieve oorzaak gevonden voor het overlijden van Freek. Het is niet aannemelijk dat de vaccinaties hierbij een rol hebben gespeeld. Wel heeft het feit dat Freek kort tevoren was gevaccineerd mogelijk geleid tot een beïnvloeding van de beoordeling van de klachten van Freek. Anders gezegd: de klachten zijn ten onrechte toegeschreven aan de vaccinaties, daar waar er sprake was van een ernstige longontsteking, gevolgd door bloedvergiftiging. Naar wij hebben begrepen, heeft er een onderzoek plaatsgevonden naar de gang van zaken bij de Huisartsenpost.

Aanbevelingen

Hoewel daarom niet gevraagd is, zou de commissie graag haar rapport willen beëindigen met een tweetal aanbevelingen.

1. Recente regelgeving die moet leiden tot betere aandacht voor kindermishandeling als verklaring voor een onnatuurlijk overlijden, kan er gemakkelijk toe leiden dat ouders, in de buitengewoon verdrietige omstandigheid van het overlijden van hun kind, als verdachten worden aangemerkt en behandeld. Dit moet waar mogelijk worden vermeden en zeker daar waar dit achteraf ten onrechte is gebeurd, dient er sprake te zijn van een goede uitleg en begeleiding van deze ouders.
2. De verwarring die is ontstaan over welk onderzoek moet worden gedaan bij een overlijden kort na vaccinatie, kan in de toekomst worden voorkomen als hiervoor een protocol komt. In dit protocol moet worden vastgelegd welk onderzoek nodig is om te komen tot een oordeel over een mogelijke relatie tussen vaccinatie en overlijden. Bij het opstellen van dit protocol dienen ter zake deskundige kinderartsen, pathologen en virologen betrokken te worden.

[Een reactie van de ouders van Freek op het rapport van het Lareb](#)

[Commentaar op het Lareb onderzoeksrapport door Jannes Koetsier](#)